

EBÛ SELEME ES-SEMERKANDÎ I NJEGOV KONCEPT RAZUMIJEVANJA BOGA

Samed OMERDIĆ
omerdic@gmail.com

SAŽETAK: Poznato je da su se autori poslije napisanog sadržajno obimnijeg djela odlučivali na pisanje sažetka u vidu traktata. Ova praksa postala je dio naučne islamske tradicije koja se zadržala do danas. Često imamo kratka djela napisana od samog autora ili njegovog učenika, a koja predstavljaju sažetak obimnijeg djela. Može se reći da je traktat koji će biti tretiran i čiji ćemo djelimični prijevod predstaviti u našem radu sažetak obimnijeg djela koje je napisao njegovo učitelj. Pisac traktata Ebû Seleme es-Semerkindî živio je u drugoj polovici IV/X stoljeća u gradu Semerkandu koji se danas nalazi u granicama države Uzbekistan, područje Transoksanije. Kratki traktat o osnovama vjerovanja pod nazivom *Džumelu-Usûli-d-Dîn* spada među klasična djela hanefijsko-maturidijske akaidске škole. U ovom radu su date kratke informacije o životu Ebû Seleme es-Semerkindija i informacije o traktatu *Džumelu-Usûli-d-Dîn*. Zatim je u nastavku rada dat prijevod dijela o učenju o Bogu i Njegovim svojstvima što, u suštini, predstavlja najvažnije pitanje u akaidskoj nauci. Ovaj tematski prijevod dijela "Spoznaja o Bogu (ilahijat)" iz traktata *Džumelu-Usûli-d-Dîna* sačinjen je na osnovu rukopisa koji se nalazi u odjelu Ali Paša br. 1648/1 u Sulejmanija biblioteci u Istanbulu i predstavlja prvi originalni prevod na bosanski jezik.

Ključne riječi: Ebû Seleme es-Semerkindî, *Džumelu-Usûli-d-Dîn*, Allah, atributi, imam Mâturidî

Kratka biografija Ebû Seleme es-Semerkindija

O velikom broju učenjaka koji pripadaju teološkom tumačenju mâturidîjske teološke škole, a koji su živjeli u stoljeću u kojem je živio i sam imam Mâturidî (u. 333/944) ili nešto malo poslije njega, imamo vrlo oskudne biobibliografske informacije. Jedan od takvih učenjaka je i Ebû Seleme es-Semerkindî. O njegovom životu se zna vrlo malo. Bilježi se u izvorima da je živio u drugoj polovici IV/X stoljeća u gradu Semerkandu koji se danas nalazi u granicama

Uzbekistana, područje Transoksanije, poznato i kao *Ma wara an-nehr* (Krajevi s onu stranu rijeke). (Karčić 2003: 8-16) Nekoliko informacija o Ebû Seleme es-Semerkindiju prenosi treći¹ imam mâturidîjske teološke škole Ebu-l-Muîn en-Nesefî (u. 508/1115) u svome poznatom djelu *Tebîratu-l-edille* (En-Nesefî 2004: 400 i 471). U spomenutom Nesefîjevom djelu, u poglavlju koje se bavi pitanjem različitosti stvaranja i stvorenoga (tekvin i mukevven), on ističe mišljenje Ebû Seleme es-Semerkindija i daje podatak da je učio pred fakihom Ebû Ahmedom

el-Ijâzîjem. S tim u vezi, većina biografija su saglasni da je učitelj Ebû Seleme bio Ebû Ahmed (Nasr ibn Ahmed) el-Ijâzi koji je u isto vrijeme bio učenik imama Maturidija i svoga oca Ebû Nasr Ahmed ibn Abbas el-Ijâzija. Neki autori će pak iznijeti mišljenje da je Ebû Seleme obrazovanje stekao pred Ebu Hasan er-Rustufegnijem (u. 345/856). (Koloğlu 2018:

¹ Mâturidîjska teološka škola se veže za imama Ebû Hanîfu, jer je na njegovim pravilima promišljanja i konceptu teološkog tumačenja svoje mišljenje razradio imam Ebû Mansûr el-Mâturidî.

47) Analizirajući njegovu biografiju može se zaključiti da je on obrazovanje stjecao pred učenicima imama Mâturîdija u poznatim Džuzdžanija (Dâru-l-Džuzdžânije) školama, nazvanim po Ebû Sulejmanu el-Džuzdžâniju (u. 200/816). Uvidom u djelo *Džumelu-Usûli-d-Dîn* poznavao mišljenja imama Mâturîdija s lahkocom se mogu uvjeriti da su stil i metodologija promišljanja Es-Semerkindija utemeljeni na sistemu tumačenja i promišljanja imamâ ove akaiidske škole.

Osvrt na djelo

Džumelu-Usûli-d-Dîn

Jedini primjerak koji je danas poznat i za kojeg se sa sigurnošću može reći da pripada Ebû Seleme es-Semerkindiju je rukopis *Džumelu-Usûli-d-Dîn*. Njegov manuskript se nalazi u Sulejmanija biblioteci u Istanbulu na odjelu Ali Paša br. 1648/1. Nedostaje mu nekoliko folija. Pisan je arapskim jezikom i sastoji se od 16 listova. U toj biblioteci u istom katalogu rukopisa nalazi se i komentar podnaslova "Šerhu Džumeli-l-kelamije min kutubi-l-Maturidije" (vidi: Bešâğarî, 1648/2; Semerkandi, 2015) za koji se tvrdi da je komentar djela *Džumelu-Usûli-d-Dîna*. Nije poznat pisac komentara jer nedostaje dobar broj folija na početku i unutar manuskripta, što istraživačima predstavlja problem i teškoću da se njime bave.

Džumelu-Usûli-d-Dîn je kraći traktat o osnovama islamskog vjerovanja. Bavi se brojnim pitanjima koja je razmatrao i imam Mâturîdî u svome *Kitâbu-t-Tevhîdu*. Stoga će određeni učenjaci istaći da je djelo *Džumelu Usûli-d-Dîn* sažetak *Kitâbu-t-Tevhîda*. Tematske cjeline su podijeljene u 20 naslova. Na samom početku traktata uočava se utjecaj imama Mâturîdija koji se ogleda u njegovoj metodološko-istraživačkoj dinamici. Naime, imam Mâturîdî je svoj *Kitâbu-t-Tevhîd* započeo poglavljem o spoznaji i izvorima znanja. Poznato je da su se do vremena imama Mâturîdija teološka djela počinjala pisati temom o Božijem postojanju i dokazima, o

jedinosti Božijoj i Njegovim atributima. Ovakav način metodološkog istraživanja prvi put će promijeniti imam Mâturîdî i početi naslovom "o spoznaji". Da bismo govorili o Bogu potrebno je prvo da govorimo o ljudskim spoznajnim mogućnostima i razumskom doseg. (Silajdžić – Beglerović 2016: 108; El-Mâturîdî 2005: 11) Navedeni novi metodološki pristup teološkog istraživanja utjecat će na brojne teologe koji će se kasnije baviti ilmu-l-kelamom.

Kao vjerni sljedbenik, isti metod će prihvatiti i Ebû Seleme prilikom pisanja svog traktata *Džumelu-Usûli-d-Dîna*. On će na samom početku navesti kratke informacije i razloge pisanja samog traktata. Nakon što iznese kratke definicije određenih termina kao što su *nužnost* (vadžib), *mogućnost* (mumkin) i *nemogućnost* (mumteni) započet će s tretiranjem najvažnijih pitanja u akaiidskoj nauci, počevši s poglavljem o spoznaji i izvorima znanja.

U nastavku donosimo tematski prijevod dijela "Spoznaja o Bogu (ilahi-jat)" iz traktata *Džumelu-Usûli-d-Dîna*. (Semerkandi 1648/1; Kılavuz 1989)

Koncept poimanja Boga i Njegovih atributa

Stvorenost svijeta i dokaz postojanja njegovog Stvoritelja

Dokaz stvorenosti svijeta od Jednoga Stvoritelja su osobine stvorenosti svijeta: sjedinjenost i razjedinjenost. Ove osobine stvorenosti dokazuju postojanje Jednog Stvoritelja koji ih sjedinjuje, odnosno razjedinjuje. Da su stvorenja sa svojim osobinama stvorenosti sama sebe stvorila, sva bi bila: ili razjedinjena i podijeljena; ili sjedinjena i udružena. Kada je utvrđeno da obje vrste egzistiraju u svijetu, onda proizlazi jasan dokaz postojanja jednog Upravitelja (El-Mudebbir) koji Svojom voljom određuje (jedno) stanje: sjedinjavanja ili razjedinjavanja. Prema onome što iz ovog svijeta zaključujemo, kao što se bez pisca ne može napisati knjiga, niti se bez majstora može sagraditi

zgrada, kako smo prethodno kazali, tako i razjedinjena i sjedinjena stvorenja mogu egzistirati samo uz postojanje (nekoga ko će im dati) razjedinjenosti i sjedinjenosti. Jer se tijelo (džism) sa svojim osobinama kretanja i mirovanja te drugim osobinama stvorenosti ne može zamisliti bez akcidencije (arad). Kako ne možemo zamisliti postojanje tijela zasebno i bez akcidencije, nešto što nije postojalo prije stvaranja je također stvoreno kao i njegovo tijelo. Kada vidimo da u svijetu postoje stvari koje su pregažene, nadvladane, koje se mijenjaju, rastu i smanjuju, koje postaju i nestaju, koje su slabe i sebi nedovoljne; posebno kada vidimo čovjeka, koji je svrha i razlog stvaranja svijeta, a koji ne može sebi stvoriti sličnog ili sebi povećati / umnožiti određene organe, koji iz ničega ne može stvoriti nešto i koji čak ne može (teoretski) zamisliti pravu sliku svoga prvotnog stvaranja – onda će biti jasno da je sve (nabrojano) stvorio i da sve uzdržava Jedan Svemoćni Allah, dž.š. Sa onim što smo kazali zaključujemo da je svijet postao i da zasigurno ima samo Jednog Stvoritelja. Jer je postojanje (stvaranje) moguće samo uz Jednog Stvoritelja.

Istakli smo da je svijet nemoćan ('adžž), što dokazuje da je stvoren od jednog Stvoritelja. Sva ljepota u svijetu dokazuje postojanje Jednog Stvoritelja koji daje kreaciju (Es-Sani'); promjena dokazuje postojanje Jednog Stvoritelja koji daje promjenu (El-Mugajjir); red i harmonija dokazuju postojanje Jednog Stvoritelja koji održava red i harmoniju (El-Mudebbir); potreba dokazuje nužnost Jednog Stvoritelja koji je uzdržavatelj svega (El-Kajjum). Allah, dž.š., u Kur'anu kaže: "Na Zemlji su dokazi za one koji čvrsto vjeruju, a i u vama samima – zar ne vidite?" (Kur'an, 51/20-21)

Ono što nije postojalo, pa je postalo, ne izlazi iz okvira sljedećih osobina:

- Ili je to postalo samo po sebi, odnosno egzistiralo / emaniralo iz svoje egzistencije (bi nefsihi);
- Ili je postalo iz nekog drugog razloga;

- c. Ili je postalo samo po sebi i iz nekog drugog razloga;
 d. Ili nije postalo ni od sebe niti iz nekog drugog razloga.

Prvu (a) mogućnost prema kojoj stvoreno može postati samo od sebe (razum) kategorično odbacuje. Jer da je postojanje izvelo iz sebe, ne bi bilo u stanju nominirati vrijeme u kojem će postati u odnosu na vrijeme svoga nepostojanja, pa bi moralo biti vječno, a očito je stvoreno i zato ovu mogućnost odbacujemo. Da razum prihvata da *nešto* što je postalo može postati samo po sebi, onda bi ono moralo biti samo sebi stvoritelj. A znamo da je nemoguće da nešto bude samo sebi stvoritelj. Jer *ništa* (ma'dum) nije *nešto* (šej). *Nešto* (Eš-Šej) što nema *nešto* (šej) nije moguće da stvori *nešto što postoji*. Razumski je neprihvatljivo da to *nešto* postane niti samo od sebe niti iz nekog drugog razloga (d). Jer ovakva mogućnost zahtijeva da to *nešto* ne postoji. Kada smo utvrdili da su pogrešne opcije da je *nešto* samo sebe ili da je samo sebe i iz nekog drugog razloga postalo; onda je *nešto* postalo iz nekog drugog razloga / od strane nekog drugog (b); a taj je drugi razlog Stvoritelj (El-Muhdis) svih stvari iz ništa. A Allah, dž.š., najbolje zna.

Dokaz Allahove, dž.š., Jedinosti (tevhid)

Nakon što se utvrdilo da je svijet stvoren od jednog Stvoritelja, onda je nemoguće postojanje više stvoritelja. Zato što se u slučaju postojanja više stvoritelja svijeta otvaraju sljedeće dileme:

Dva ili više božanstava bi imali moć ili ne bi (imali moć) da jedni drugima opstruiraju. Ako imaju moć onda je svako božanstvo nadvladano i poraženo (što predstavlja nemoć). A nemoć je osobina stvorenja. Prema tome, nemoguće je da u isto vrijeme oba božanstva budu bogovi. Ako jedno božanstvo nema moć opstruirati drugo božanstvo – onda su oba božanstva nemoćna. Ako jedno božanstvo ima sposobnost, a drugo nema – onda je drugo božanstvo koje

nema spobnost nemoćno. Tako je dokazano da postoji samo jedan Bog.

Ovaj dokaz se može prezentirati i na sljedeći način: Da su božanstva imala moć međusobnog opstruiranja – stvorenja ne bi postala. Zato što bi stvaranje jednog božanstva drugo božanstvo opstruiralo i pokvarilo. Zbog toga je stvorenô (mevdžûdat) dokaz postojanja samo jednog Boga. U slučaju da su oba božanstva nemoćna, opet bi bio isti slučaj – ne bi bilo stvaranja. Ako je jedno od božanstava nemoćno, drugo je stvoritelj. Allah kaže: “Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se.” (El-Enbija, 21/22)

Govor o postojanju dva božanstva donosi sljedeće mogućnosti:

- oni su u svakom smislu jednaki i saveznici;
- u svakom smislu su nejednaki i oponenti;
- u nekim stvarima su saveznici, a u nekim stvarima su oponenti jedan drugome.

Ako su oba božanstva u svakom smislu saveznici, u tom slučaju oni bi u stvarnosti bili jedno božanstvo. Ako su u svakom smislu oponentni, u tom slučaju jedan bi bio stvoritelj, a drugi stvorenje. Ako su u nekim stvarima saveznici, a u nekim stvarima oponenti, u slučajevima gdje su oponenti, jedan je stvorenje, a drugi je vječan. Onaj ko je vječan, on je stvoritelj. Uz rečeno, sve stvoreno je u međusobnoj vrijednosnoj vezi, jedna su s jednim a druga s drugim i to sve dokazuje da svijetom upravlja Jedan.

Dokaz Allahovih, dž.š., svojstava

Manifestacije slabosti i stvorenosti u univerzumu zajedno s akcidenijama i osobinama promjene, povećavanja, smanjivanja, bespomoćnosti, podjele, udruživanja, kretanja i mirnoće dokazuju stvorenost univerzuma. To opet

dokazuje nepostojanje mogućnosti da je Stvoritelj, kao sve ostalo mimo Njega, stvoren.

Jer da postoji mogućnost da nešto slično stvorenom, u tom slučaju moguće je govoriti i o njegovoj stvorenosti. Prema tome, kada je dokazano da je Stvoritelj svijeta vječan, onda Ga nije dopušteno kvalificirati osobinama stvorenja.

Stvoritelj univerzuma je Svemoćni, Sveznajući, Tvorac i Mudri. Postojanje ovog nemoćnog univerzuma je pokazatelj Njegove svemoći. Jedinstvene ljepote i savršene manifestacije univerzuma ukazuju na Njegovo znanje i mudrost. Neznanje i nemoć su znakovi potrebe, a potreba za nečim je osobina stvorenja i stvorenosti nakon nepostojanja, i ne može se reći da je samo po sebi postalo *nešto* (ono) što (koje) ima potrebu za Drugim i zbog toga univerzum je stvoren od nekog drugog i postojanje univerzuma je kreacija Stvoritelja. Uz to, Svemoćni Stvoritelj ima neograničenu moć, On radi što hoće i ništa ga u tome ne može spriječiti. On je Neovisni i sam Sebi dovoljan. On je Hvaljeni.

Spoznaja Allahove, dž.š., Jednoće (vahdanijjet)

Kada smo dokazali da je Allah, dž.š., jedan, ne u smislu broja jedan već da Mu ništa slično i ravno nije, da je čist od forme i da mu ne dolikuju suprotnosti, onda možemo utvrditi da je On Jedan i u pogledu veličanstvenosti, svemoćnosti i uzvišenosti. Kao što se kaže: “...U nekom vremenu je jedinstven”.² Jer, prema sličnosti i jednakosti svako je stvorenje brojivi pojedinac društva toga vremena.³ I zato je Allah, dž.š., čist od djeljivosti broja jedan. Allahovu, dž.š., jedinstvo nije moguće dijeliti. Nemoguće je postojanje ekvivalenta i sličnoga Allahu, dž.š. On je Stvoritelj, Jedan jedini, Udovoljitelj svih potreba.

prema svojoj vrlini i osobinama jedinstven.

³ Značenje ove rečenice je sljedeće: Svaka osoba u društvu nije istaknuta prema broju već prema svojim vrijednostima.

² Prilikom tumačenja Božije jedinstva i imam Mâturîdî koristi isti primjer i kaže da rečenica “...U nekom vremenu je jedinstven”, znači da neko nije prema broju već

Spoznaj Allahovih, dž.š., svojstava

Kako je (prethodno) dokazano da je Allah, dž.š., Jedan i da je čist (transcedentan) od svojstava stvorenja, utvrđeno je da je On oduvječan i zauvječan sa svojim svojstvima: znanja, mudrosti, moći, uređivanja, govora i ostalim svojstvima. Jer promjena je pokazatelj stvorenosti, a povećanje i smanjenje ukazatelj je slabosti. (Prema tome, Allah, dž.š., ova svojstva nije dobio.) Kada je Allah, dž.š., spoznat preko ovih svojstava, onda proizlazi zaključak da On ne sliči svojstvima stvorenja. Njegova Bit ne sliči biti stvorenja. Prema tome, ovo je dokaz da On ne sliči stvarima koje se mogu u mašti zamisliti. (Njega ne možemo zamisliti niti usporediti s bilo čime u našoj mašti.) Jer nešto što se može zamisliti (postaje) je onakvo kakvo je zamišljeno. Ako se nešto i ne može zamisliti, ponekad je nužno moguće postojanje nečega. Kao naprimjer nauke i ljudskog znanja koje postoji bez zauzimanja mjesta. Prema tome, za nešto što je nezamislivo ne može se tvrditi da ne može postati / postojati. Vezati postojanje Allaha, dž.š., za nužno umnu zamisao jeste negiranje Njegove jedinosti. Zato nije dozvoljeno reći da se Allah, dž.š., može pojmiti. Kada je utvrđeno da Allah, dž.š., ne sliči na stvari koje se (umno) mogu pojmiti, također je nedopustivo tvrditi da je On tijelo. Ovakva tvrdnja otvara dvije mogućnosti:

- A. Da se u Njegovoj biti manifestiraju tjelesna svojstva, što je znak stvorenosti i potrebe (Ovo nije dopušteno.) Zato ova mogućnost otpada. Ili, da se u Njegovoj biti ne manifestiraju tjelesna svojstva. Zagovarati ovu mogućnost je pretjerivanje (nevjerstvo / ilhad) o Njegovim imenima i svojstvima. U ovom slučaju, imenovanje tijela biva samo nadimak koji ne može ostvariti bilo kakvo značenje – i nije dopušteno prisvajati ga Allahu, dž.š.
- B. Ili, kada je riječ o imenima i svojstvima Allaha, dž.š., da su se obznanila direktno od Njega.

Riječ *nešto* (šej) obilježava egzistenciju (imenica postojanja)⁴. I nije ništa drugo. Zato što riječ *la šej* (ništa nije) definira nebstvovanje tj. nepostojanje. Dočim riječ *tijelo / stvar* (džisim) nije (isključivo) obilježje egzistencije. Jer riječ *la džisme* ne definira nebstvovanje tj. nepostojanje. Zato što je akcidenca *egzistent*, ali nije *tijelo*. Kao što za Allaha, dž.š., ne možemo reći da je *džism* (materija), isto je i kada bi Ga nazvali *nefs* (duša). Na osnovu toga, postaje nužno eliminiranje antropomorfizma.

Ne postoji sličnost među imenima egzistenata u pogledu njihovog značenja. Jer je značenje / smisao moguće razumjeti jedino uz to ime. Da je moguće postojanje sličnosti među imenima onda bi se to promijenilo kako ne bi u vanjskom smislu postojalo sličnosti. Međutim, smisao je jedino moguće izreći kroz formalnu sličnost imena, zato se dodaje izraz koji eliminira bilo kakvu sličnost. Kao što je u Kur'anu rečeno: "Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi." (Kur'an, 42/11)

Kada je dokazano da su ova Allahova, dž.š., svojstva vječno nepromjenjiva, onda je potrebno da su Njegova u njihovom istinskom značenju. Zato što bi nepripisivanjem Njemu ovih svojstava u njihovom pravom značenju značilo negiranje svojstava (ta'til).

Imena se dijele na nekoliko kategorija:

- A) Nadimak: Naprimjer, imenovati ludog čovjeka sudijom.
- B) Lažno ime: Ime koje se po sebi ne može ostvariti.
- C) Ime kao terminološko značenje: konj ili deva.
- D) Ime izvedeno iz značenja / glagola: kao što je izvedeno ime Znalac (Alim) iz (konjukcije glagola): 'alime – ja'lemu – 'ilmen.

Kada se utvrdila nužnost da je Silni i Veličanstveni Allah, dž.š., Sveznajući – Onaj koji sve zna (el-Alim), Moćni (el-Kâdir) i Svečinilac (el-Fâil), onda se svojstva znanja, moći i činjenja moraju ostvariti s Njegovim Bićem. Zato što On sebe ostvaruje

kroz imena derivirana iz određenih značenja tj. Njegovo ime je derivirano iz značenja Njegove stvarnosti. Nije dopuštena kvalifikacija Njegovih svojstava u stvarnosti. Jer se postojanje ovoga u jeziku razumije jedino u metaforičkom smislu. A da je dopušteno (osobno) davanje svojstava, između značenjskog stvarnog imena i ne-značenjskog stvarnog imena ne bi postojala razlika. U tom pogledu istina i laž bile bi istovjetne.

Kao što smo objasnili, nužno je ostvarenje svojstava Veličanstvenog i Uzvišenog Allaha – jer suprotna tvrdnja vodi ka negaciji svojstava (ta'til). Ova svojstva nisu On, a ni nešto mimo Njega. Ako bismo prihvatili da su svojstva nešto mimo Njega, onda postoje dvije mogućnosti. Prvo, negira se jedinstvo Boga (vahdanijet). Jer se Bogu pripisuju svojstva koja su izvan Njegovog Bića. Također, nije dopušteno da svojstva budu On sam. Jer bi ova tvrdnja bila negacija (ta'til) Božije Biti. Zato što svojstva ne mogu postati iz sebe. Da je dopušteno da svojstva postanu iz sebe, svojstvo ne bi bilo svojstvo – već biće koje se može kvalificirati (mevsufe), a što je oprečno prirodi samog svojstva. U tom pogledu bilo bi potrebno da je stvoreno i da eliminira Allahovu, dž.š., jednoću, zato nije moguće da svojstvo bude dio (džuz) (nešto što je) Allaha, dž.š.⁵

Zaključak

Ebû Seleme es-Semerkindî pripada avangardnoj plejadi islamskih učenjaka Semerkanda. Njegovo znanje koje je usvojio od velikog imama Maturidija temelji se na tumačenju osnovnog vjerovanja imama Ebu Hanife. Es-Semerkindijevo djelo *Džumelu-Usûli-d-Dîn*, čiji dio donosimo u prijevodu na bosanski jezik, spada u red klasičnih akaidskih djela ranog perioda hanefijsko-maturidske

⁴ Imenica koja se koristi za nešto čije se postojanje želi definirati.

⁵ Semerkindî, Ebû Seleme, *Džumelu-Usûli d-Dîn*, Istanbul, Sulejmanija biblioteka, odjel Ali Paša br. 1648/1.

pisane tradicije, budući da je napisano u periodu između imama Maturidija (u. 333) i imama Pezdevija (u. 493). Ovaj traktat je pisan na temelju djela *Kitābu-t-Tevhida* imama Mâtūrîdija,

preuzetim konceptom pisanja imama Ebu Hanife i njegovog djela *Fikhu-l-Ekber*. Kratkim i sadržajnim, lahko pamtljivim rečenicama njima su tretirana sva važnija pitanja osnovnog

islamskog vjerovanja. Božija Jedinost (tevhid) i da Bog nije ničemu sličan (muḥâlefetun li l-ḥavâdis) dva su glavna stuba na kojim je Semerkandî izgradio tumačenje spoznaje Boga (ilahijat).

Literatura

Beşâğari, Ebu'l-Hüseyin Muhammed b. Yahyâ, *Şerhu Cümeli usûli'd-din*, İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Şehit Ali Paşa, 1648/2.
Karčić, Fikret, *Islamske teme i perspektive*, El-Kalem – izdavački centar Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2003.
Kılavuz, Ahmet Saim, *Ebu Seleme es-Semerkandî ve akaid risalesi*, İstanbul, 1989.

Koloğlu, Orhan Şener, *İmam Mâtürîdî ve Mâtürîdiyye Mezbebi*, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, Ankara, 2018.
Silajdžić, Adnan – Beglerović, Samir, *Akaidiska učenja Ebu Hanife*, El-Kalem, Sarajevo, 2016.
Mâtürîdî, Ebû Mansûr, *Kitabu t-Tevhid*, pripremili Bekir Topaloğlu i Muhammed Aruçi, ISAM yayınları, Ankara, 2005.

Nesefî, Ebu'l-Muîn, *Tabsiratul Edille fi usûlid-din*, pripremio Hüseyin Atay Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, tom 1, 2004.
Semerkandî, *Ebu Seleme Cumelun min usuli d-din*, Daru l-kutubi 'l-ilmijje, Liban, 2015.
Semerkandî, Ebû Seleme, *Džumelu-Usûli d-Din*, İstanbul, Sulejmanija biblioteka, odjel Ali Paša br. 1648/1.

الموجز

الإيمان بالله عند أبي سلمة السمرقندي

صامد عمرديتش

من المعروف أن مؤلفي الكتب الضخمة غالبا ما يعمدون إلى كتابتها مختصرا لها، وقد أصبح هذا الأمر معهودا في التراث الإسلامي العلمي وما يزال قائما إلى يومنا هذا. وكثيرا ما نجد مؤلفات قصيرة كتبها المؤلف ذاته أو أحد تلامذته، وتمثل مختصرا لكتاب موسع. والمختصر الذي سنعالجه في هذا المقال ونترجم بعض أجزاءه، هو مختصر أعده تلميذ لكتاب كبير من تأليف شيخه. مؤلف المختصر هو أبو سلمة السمرقندي، عاش في النصف الثاني من القرن الرابع الهجري/ العاشر الميلادي في مدينة سمرقند التي تقع اليوم في أوزبكستان المعروفة سابقا ببلاد ما وراء النهر. يعتبر مختصر «مجل أصول الدين» في العقيدة من المؤلفات التقليدية داخل المدرسة الحنفية الماتريدية. يقدم هذا المقال نبذة عن حياة أبي سلمة السمرقندي ومعلومات عن مختصر «مجل أصول الدين»، ثم يقدم المقال ترجمة لفصل الإيمان بالله وصفاته، والذي يعتبر المسألة الأكثر أهمية في علم العقيدة. تمت هذه الترجمة الموضوعية لفصل «الإلهيات» في «مجل أصول الدين»، بناء على المخطوطة الموجودة في قسم علي باشا رقم ١/٨٤٦١ بالمكتبة السليمانية في إسطنبول وتمثل أول ترجمة أصلية إلى اللغة البوسنية.

الكلمات الرئيسية: أبو سلمة السمرقندي، «مجل أصول الدين»، الله، الصفات، الإمام الماتريدي.

Summary

EBÛ SELEME ES-SEMERKANDÎ AND HIS CONCEPT OF UNDERSTANDING GOD

Samed Omerdić

It is known that the authors, after writing works of larger volume, often wrote summaries of it later in a form of treatise. This practice became part of Islamic scholar's tradition and has survived till the present day. Very often we have abridged version written by the same author or his student presenting a summary of a book of larger volume. We might say that the treatise we shall discuss presently, some sections of which we will present in translated form as well, is a summary of the work written by the teacher of its author. Author of the treatise, Ebû Seleme es-Samarkandî, lived in the second half of the IV/X century in the city of Samarkand situated in today's Uzbekistan, Transoxania region. A short treatise about fundamental tenets of faith titled *Jumelu-Usûli-d-Din* is listed among classical works of *Hanefi-Maturidi* school of aqid. This article presents a short outline of the life of Ebû Seleme es-Samarkandî along with some information about his work *Jumelu-Usûli-d-Din*. Further, a translation of the section of the treatise relating about God and His Attributes is presented here as the most significant topic in the study of aqid. This thematic translation of the section "About God (Ilahiyat)" from the treatise *Jumelu-Usûli-d-Din* is done from the manuscript in the section Ali Pasha No. 1648/1 in Suleymaniye Library in İstanbul and is the first translation of it to Bosnian language.

Key words: Ebû Seleme es-Samarkandî, Jumelu-Usûli-d-Din, Allah, attributes, imam Mâtürîdî